

«Бекітемін:»
Мектеп директоры: А.А.Дошаев

С.Оразалин атындағы жалпы орта білім беретін мектебі
2023 – 2024 оқу жылындағы дене шынықтыру пәнінің
мұғалімі Сырымов Дархан Сырымұлының тоғызқұмалақ
үйірмесінің іс – жоспары

Үйірме жетекшісі: Сырымов Д.С

2023 – 2024 оқу жылы

Түсінік хат.

Қоғамымыздың іргетасын нығайту үшін бүгінгі жастарға үлгілі, онегелі тәрбие беру-қазіргі міндеттердің бірі.

Оқушыда жалпы адамзаттық құндылықтар мен адамның айналадағы дүниемен жеке тұлғалық қатынасын (этикалық, эстетикалық, адамгершілік тұрғысынан) тәрбиелеу мақсатын халқымыздың мәдени рухани мұрасының, салт-дәстүрінің озық үлгілерін оның бойына дарыту арқылы жүзеге асыруға болады. Осымен байланысты бағдарлама халқымызға тән әдептілік, қонақжайлық, мейірімділік, т.б. сияқты қасиеттер, табиғатқа деген қарым-қатынасындағы қазақ халыққа тән ерекшеліктер. Жас ұрпақ қазақ халқының мәдениетімен, асыл мұраларымен ұлттық әдебиеттер арқылы танысып келеді. Халық ойынды тәрбие құралы деп таныған. Ойынды сабақта қолдану оқушылардың ой-өрісін жетілдірумен бірге, өз халқының асыл мұраларын бойына сіңіріп, кейінгі ұрпаққа жеткізе білу құралы.

Тоғызқұмалақ ойыны-өте қызық әрі терең ойлауды талап ететін, халқымыздың даналығын көрсететін ұлттық ойындарының бірі.

Халқымызбен бірге жасасып келе жатқан тоғызқұмалақ ойыны қазір кең тарап, дамып, жетіліп келеді.

Халық педагогикасының адам, отбасы, өскелең жас ұрпақты тәрбиелеу туралы арман-мақсаттарын, орныққан пікірлерін, ұсыныстарын қамтып көрсететін педагогикалық идеялар мен салт-дәстүрлері өткен мен қазіргінің арасындағы байланысты көрсетеді.

Бағдарламаны жүзеге асырудың мақсаттары, міндеттері мен бағыттары

«Тоғызқұмалақ» секциясының мақсаты:

- Ұлттық өнерімізді әрі қарай дамыту, насихаттау;
- өсіп келе жатқан жасөспірімдерге үйрену, өз бетімен айналысуға баулу;
- балаларды логикалық ойлауға, математикалық ықшам сақтау әдістеріне үйрету;
- ойынға деген қызығушылықтарын арттыру арқылы қатысушылардың санымен, сапасын өсіру.

«Тоғызқұмалақ» секциясының міндеті:

- «Тоғызқұмалақ» сабақтарына міндетті түрде қатысу;
- өзінің даярлығын арттыру және спорттық шеберлігін жетілдіру;
- спорттық бұқаралық бағытта өткізілетін шараларға белсене қатысу;
- мұғалімнің нұсқау кеңестерін пайдалана отырып, жаттығуларды өз беттерімен орындау;
- тоғызқұмалақ теориялық білімінің талаптарын білу және тәжірибе жүзінде қолдану

«Тоғызқұмалақ» секциясының бағыттары мен сабақтарына қойылатын талаптар:

- ❖ оқушыларға жан-жақты да тиянақты білім беруді қамтамасыз ету, бұл орайда олардың денсаулығын нығайту;
- ❖ сабақтың білімділік және нұсқаулық бағыттылығын ескеру;
- ❖ оқушылардың бойында тоғызқұмалақпен өз бетімен шұғылдануға қажет дағдылар мен икемділіктерді қалыптастыру; оқушылар өздігінен шұғылдануға арналған тапсырмаларды сабақта алады;
- ❖ баланың рухани қабілеттілігін ашу және дамыту, оның қоршаған ортада өзін өзі айқындауы үшін барынша қолайлы жағдайлар жасау.

«Тоғызқұмалақ» үйірмесінің жылдық жоспары

№	Тақырыбы	Сағат саны	Мерзімі
1	«Тоғызқұмалақ» тарихы	3	5,6,8.09
2	Ойын ережесін түсіндіру	3	12,13,15.09
3			
4	Ойынды жазып ойнау тәртібі	3	19,20,22.09
5			
6	Жүріс дәлдігі	3	26,27,29.09
7	Жүріс саны	3	3 4 6 10
8	Тоғызқұмалақ есептері	3	10,11,13.10
9	2 құмалақ ұтып алуға арналған есептер	3	17,18,20.10
10	3 құмалақ ұтып алуға арналған есептер	3	24,25,27.10
11	4 құмалақ ұтып алуға арналған есептер	3	7,8,10.11
12	5 құмалақ ұтып алуға арналған есептер	3	14,15,17.11
13	Тұздықтың атқаратын қызметі	3	21,22,24.11
14	Тұздық берудің ерекшеліктері	3	28,29.11,1.12
15	Тоғызқұмалақ ойынындағы тактикалық тәсіл: комбинация	3	5,6,8.12
16	Тоғызқұмалақ ойынындағы тактикалық тәсіл: шабуылдау	3	12,13,15.12
17	Тоғызқұмалақ ойынындағы тактикалық тәсіл: қорғану	3	20,22.12
18	Тоғызқұмалақ ойынындағы тактикалық тәсіл: байлау қою	3	26,17,19.12
19	Тоғызқұмалақ ойынындағы тактикалық тәсіл: тұздық алу	3	9,10,12.01
20	Тоғызқұмалақ ойынындағы тактикалық тәсіл: тұздық беру	3	16,17,19.01
21	Тоғызқұмалақ ойынындағы тактикалық тәсіл: тұзақ құру	3	23,24,26.01
22	Тоғызқұмалақ ойынындағы тактикалық тәсіл: айырбасқа шақыру	3	30,31.01,2.02
23	Тоғызқұмалақ ойынындағы тактикалық тәсіл: жүріс қысқарту	3	6,7,9.02
24	Тоғызқұмалақ ойынындағы тактикалық тәсіл: жүріс көбейту	3	13,14,16.02
25	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Тектұрмас» бастамасы	3	20,21,23.02
26	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Атөтпес» бастамасы	3	27,28.02,1.03
27	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Атсыратар» бастамасы	3	5,6,12.03
28	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Бел» бастамасы	3	13,15,19.03
29	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Белбасар» бастамасы	3	2,3,5.04
30	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Қандықақпан» бастамасы	3	9,10,12.04
31	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Қырғыз қорғанысы»	3	16,17,19.04
32	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Тараз және Зайсан қорғанысы»	3	23,24,26.04
33	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Көкмойын» бастамасы	3	30.04, 3,8,10.05
34	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Маңдай» бастамасы	3	14,17,21.05

Бекітемін:
Мектеп директоры: А.А.Дошаев

2023-2024 оқу жылындағы тоғызқұмалақтан өтетін үйірменің кестесі

№	Тоғыз/құмалақ	Өтетін күндер	Жауапты адамдар
1	14.50 – 15.35 15.45 – 16.30	Сейсенбі	Д.С.Сырымов
2	14.50 – 15.35	Сәрсенбі	Д.С.Сырымов
3	14.50 – 15.35	Жұма	Д.С.Сырымов

Жаттықтырушы:

Д.Сырымов

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Землянская И. Домино, нарды, кости. – М.: «Вече», 2001. – 153 б.
2. Сұлтанбеков Т. Шахмат, дойбы, тоғызқұмалақ – Алматы, «Қазақстан», 1967. 97
3. “Қазақ халқының энциклопедиясы” 2003 ж
4. Анаркулов Х. Кыргыз эл оюндары. – Бишкек: «Кыргызстан», 1991. – 67 б.
5. Шотай М. Тоғызқұмалақ ойынындағы тәңірлік дүниетаным көріністері. I халықаралық түркология конгресінің жинағы. – Түркістан: ХҚТУ баспасы, 2003. – 121 б.
6. Сапарбеков Қ. Тағлымы мол тоғызқұмалақ. – «Оңтүстік Қазақстан» газеті. – 1999. – 28 шілде.
7. Б.Тотенаев. Қазақтың ұлттық ойындары. – Алматы, «Қайнар», 1994. – 79 б.
8. Сартқожаұлы Қ. Байырғы түрік алфавиті және көне түрік дүниетанымы. «Түркология» журналы. – 2004. – № 1. – 32 б.
9. Тілеубаев С. Тоғызқұмалақ әліппесі. – Алматы, «Қағанат», 2000. – 142 б.
10. Тәжиев Қ. Киелі сандардың генезисі және эпикалық жырлар мен жыраулар поэзиясындағы көркемдік қызметі. Автореферат. – Түркістан, 2004. – 29 б.
11. Акшораев Ә. 60 сабақтық тоғызқұмалақ ойынының оқулығы. Тараз, 2001. – 68 б.
12. Акшораев Ә. Тоғызқұмалақ даналығы. – Тараз, 2000. – 53 б.
13. Есенов Қ. Қандықакпан бастамалары. – Тараз, 2000. – 91 б.
14. Акшораев Ә. Тоғызқұмалақ. – А.: «Қазақстан», 1979. – 122 б.
15. Ноғайбаев М. Ұлттық өнеріміз тоғызқұмалақ мектеп бағдарламасында. – Тараз, 1999. – 149 б.
16. “Қазақтың ұлттық ойындары” Алматы-2005ж.
17. Ғаламтор ақпараттары:
www.ylatau.kz сайты.
www.euk-ekb.kz сайты.
www.yandex.ru сайты.
www.google.ru сайты.
www.mectep.kz сайты.